

BALLA PÉTER

Utolsó ítélet

Kiindulásként el kell ismernünk, hogy maga az „ítélet” szó, illetve az utolsó ítélet mint bibliai utalás, nem népszerű ma. Egyházi folyóiratokban is olvashatók olyan cikkek, amelyek azt bizonygatják, hogy ez a rész kihagyható még a keresztyének hitvilágából is. Arra buzdítanak, hogy ha a Bibliáról, Jézusról és az ő Atyjáról akarunk beszélni, beszéljünk csak egy üzenetről, és pedig a szeretetről, a kegyelemről.

Az ítélet nem népszerű tehát még a keresztyének között sem. Nyilván hozzájárul ehhez az is, hogy az a könyv, amely a legtöbbet foglalkozik az utolsó ítélettel, a *Jelenések könyve* az egyik legnehezebben érthető bibliai könyv. Hogy mennyire nehéz, egy külföldön halott anekdotával illusztrálom.

Egy egyszeri igehirdető Skóciából Kínába ment, és ott a *Jelenések könyvéről* prédikált. Meghirdette előre a tolmácsnak, hogy nehéz lesz a textus, az armageddoni csatáról fog szólni [lásd Jel 16,12–16]. Elkezdődött az igehirdetés. Egyre több hallgató szeme könnyesedett meg, s az igehirdetés végén a felszólító hívásra, hogy lépjen elő, akit megszólított az ige, és az életét Istennek akarja odaszentelni, tömegesen jöttek előre az emberek. Megszégyenülve szólt oda a

prédikátor a tolmácshoz mondván, nem hitte volna, hogy az armageddoni csata a *Jelenések könyvéből* ilyen hatást váltson ki. Mire a tolmács: – Az meglehet, csakhogy én a tékozló fiúról fordítottam a prédikációt (lásd Lk 15,11–32).

A jelen előadás sem a *Jelenések könyvéről* szól. Azonban annyit meg kívánok említeni, hogy a *Jelenések könyve* nagyon gyakran az „úgymint”, „mintha” szóval fejezi ki azt, amit mondani akar, tehát nem azzal az igénnyel lép fel, hogy tárgyias leírással, mintegy definíciókkal közöljön tényeket, hanem inkább képeket, hasonlatokat használ.

Amikor Jézus elbúcsúzik tanítványaitól, az őtána elküldendő Szentlélekről, a Pártfogóról szól, mondván, hogy ha majd eljön, meggyőzi a világot az ítélet tekintetében. S megmagyarázza: ez azt jelenti, hogy a világ fejedelme megfíteltetett (vö. Jn 16,8–11).

Ezt az egyáltalán nem népszerű és sokszor nehezen érthető üzenetet, az ítéletet igazán csak akkor fogjuk fel és fogadjuk el, hogyha maga Isten lelke győz meg felőle – számunkra titokzatos, de észlelhetően hatásos – munkájával. Nem véletlen, hogy az ítéletre való utalás hitvallási elem a keresztyén közösségekben. Ahogy az Apostoli Hitvallásban is mondjuk: „eljön ítélni eleveneket és holtakat”. Nem tehetünk másként, mint hogy megvalljuk, ez a mi Szentírásból merített hitünk, és ezt vállaljuk akkor is, ha ezzel népszerűtlenség vagy értetlenség jár. Az Ószövetségben Izrael

Istene, az Újszövetségben pedig az ő elküldött Fia nem hallgatnak az ítéletről. A Szentírás szinte minden könyve említést tesz róla. Nagyon nehézkes lenne ezeket a részeket kivágni a Bibliából. Vállaljuk, hogy bár mi sem értjük teljesen a részleteket, mégis hisszük, hogy a teljes Szentírás együttesen szól a kegyelemről és az ítéletről.

A kegyelem és az ítélet nagyon is összetartoznak. Az utolsó ítéletről szólva sem eshet szó csak az egyikről, mert nem léteznek önmagukban. A Szentírás Istene úgy mutatkozik be, mint akit egyaránt jellemez az ítélet gyakorlása és a megkegyelmezés. Egymástól olyannyira elválaszthatatlanok ezek, mint egy érem két oldala. A mi Urunk Istenünkről szóló bizonyosságtel ilyenek mutatja be.

Gondoljunk csak a házasságtörésen rajtakapott asszonyra, akit Jézus elé visznek vádlói és rögtön följárnák, hogy segédkeznek az ítélet végrehajtásában, mely halált ró reá a mózesi törvény értelmében (lásd Jn 7,53–8,11). De Jézus nem kárhoztatja és nem ítéli el a bűnös asszonyt. Nem arról van szó, hogy helyeselte volna, amit tett. Jézus megbocsátott neki. Ezt a kegyelmet meg lehet ragadni, és meg lehet változni. Az utolsó időkről szóló ismeretek sem önmagukban és önmagukért való ismeretek, hanem életünket akarják megváltoztatni.

A bibliai tanúság szerint a mi Urunk Istenünk a magával való szövetséges kapcsolatra teremtette az

embert. És ha az ember ebből kilép, ítéletet von magára. A Tízparancsolat is ebből a háttérből válik érthetővé. A szövetségébe fogadott embert szeretné Isten terelgetni útmutatásaival, hogy az ő akarata szerint élje életét. A parancsolatok olyanok, mint a közlekedési szabályok: át lehet őket ugyan hágni, de ezzel csak magunkat pusztítjuk el. Azaz, hogyha Isten valamit tilt, azt nem azért teszi, mert sajnálja tőlünk, hanem azért, hogy ne rohanjunk a veszünkbe. Nem lehet büntetlenül áthágni ezeket a szabályokat. Ha Isten a maga számára és a vele való szövetségre és közösségre teremtett, akkor következménye van annak, ha mi a mi részünkről felbontjuk ezt a szövetséget. Lehet, hogy Isten nem cselekvően ítél, azaz nem büntet, hanem csak egyszerűen magunkra hagy. Az ember ilyenkor azt csinálja, amire az indulatai vezérlik. Enged az indulatainak, és a Biblia szóhasználatával élve Isten kiszolgáltatja őt a saját gondolkodásának. A Római levél első részében Pál apostol azt írja, hogy ezért vannak tele az emberek például hamissággal, kapzsisággal, ezért vannak viszálykodások, ezért cserélődött fel az egyik nem egészséges vonzalma a másik nem iránt az ugyanolyan neműek iránti vonzalommal és még sorolhatnánk. Ezek mind azért vannak, mert Isten átadta az embert önmagának [lásd Róm 1,18–38].

A teremtésen túl, a történelem folyamán Isten még különlegesebb szövetségre lépett egyes embe-

rekkel, illetve népekkel. Az Ószövetségben a választott néppel, és némi párhuzamot vonva mondhatjuk, hasonlóképpen az újszövetségi választott néppel is szövetséget kötött. Akikkel ilyen különleges kapcsolatba lép Isten, azokon még súlyosabb az ítélet. Ha népe ezt a szövetségi kapcsolatot áthágja, akkor abból nem az következik, hogy Isten engedékenyebb lesz, mert egyszer már szövetségi kapcsolatba lépett velük, hanem azt mondja a teremtő és kiválasztó Isten, hogy ha igazán hozzám tartozó és az én utamat járó ember vagy nép vagy, akkor rajtad még jobban számonkérem a hozzám, utaimhoz való ragaszkodást. Az Ószövetség választott népéről például így szól az Ámós könyvében: „Csak veletek léptem közösségre a föld minden nemzetsége közül, ezért kérem számon rajtatok minden bűnöket.” [Ám 3,2 – újford.) Kiválasztottnak lenni nem csak előnyökkel jár. Kiválasztottnak lenni: felelősség. Ha átlépjük a szövetség határát, még súlyosabb a számonkérés, mint talán egy olyané, aki nem is kívánt abba beletartozni, sőt messziről elkerülte.

De az Újszövetségben is találunk utalást erre a számonkérésre Péter apostol első levelében: „Mert itt van az az idő, amikor elkezdődik az ítélet Isten házanépén. Ha pedig először rajtunk kezdődik...” (1Pt 4,17] Mindnyájan Isten teremtményei vagyunk, ebben az értelemben mindenkire kiterjed Isten terem-tési rendje. Istennek elvárásai mindnyájunkra érvé-

nyesek: ha nem aszerint élünk – a népszerűtlen szót ki kell mondani –, ítélet vár ránk, függetlenül attól, hogy hiszünk-e vagy sem. De ha valaki tudatos istenhívő, és mégis áthágja az Úr Isten szövetségét, rajta kezdődik el az ítélet.

A Szentírás kegyelmi üzenetét csak az érti meg valójában, aki előtte elfogadta magáról, hogy jogos ítélet alatt áll. A „kegyelem” szó nem is definiálható önmagában, nincs értelme anélkül, hogy azt ne mondjuk, jogos ítélet vár valakire. Csak az ítélet összefüggésében van értelme e szónak: kegyelem.

Ítélet és kegyelem kettős üzenetéről szól a Szentírás egésze – az utolsó időkben különös súllyal és különös felelősségre hívással, mert nem tudjuk, mennyi időnk van még ezt az üzenetet meghallani. Akkor van számomra remény, ha elismerem, hogy jogos ítélet alatt állok, mert nem aszerint élek, ahogyan az én életemet megteremtő Isten ezt számomra életútként elrendelte. Ha ez roskasztólag ránk nehezedik, akkor ezzel együtt egy lélegzetvétellel mondhatjuk és hallhatjuk meg, hogy a Szentírás éppen az ilyen embernek az életére mondja, van megoldás: felmentés az ítélet alól, kegyelem.

Meggyőződésem, hogy nem lehet a Szentírást olyan hamis sarkításokkal vádolni, és úgy bemutatni, mintha az Ószövetség Istene az ítélet Istene és az Újszövetség Istene a kegyelem Istene lenne. A Szentírásban lehetetlen ezt a kettőt így elválasztani, hiszen

nagyon szép bizonyágtételek vannak az Ószövetségben is Isten szeretetéről és kegyelméről (pl. 2Móz 20,6; 5Móz 7,6–9], illetve egy pillanatig sem hagy kétséget az Újszövetség afelől, hogy a mi Istentől elszakadt állapotunknak csak egyetlen következménye lehet: ítélet (pl. Mt 5,21.22; 2Thessz 2,1–12). Lehet, hogy hangsúly tekintetében, mennyiségi arányok tekintetében az Ószövetségben több az ítéletes prófécia és a Messiás eljövetele után az Újszövetségben természetesen több van a kegyelem felajánlásának szavaiból, a teljes Szentírás azonban, az Ó- és Újszövetség egy és egységes ebben is: rám jogos ítélet vár, és én, az ítéletre váró hallhatom meg az örömhírt, miszerint van bűnbocsánat, van kegyelem.

Az Újszövetség többet beszél a kegyelemről. Az Ószövetség inkább csak nyomokban – látomásokban, próféciákban – előrejelzésszerűen szólhatott arról, ami az Újszövetségben teljesedett be, azaz hogy Isten a saját fián hajtotta végre a ránk váró ítéletet. Ez csöppet sem csökkenti az ítélet súlyát, hanem éppen annak nagyságát, súlyosságát mutatja. Nem lehet úgy megoldani, hogy Isten mindenható, következésképpen egy kézlegyintéssel elintézi, hogy a tőle elszakadó, a teremtési rendből kilépő ember visszafogadott legyen. Nem, ezt a rendet nem lehet büntetlenül áthágni, annyira nem, hogy mivel más megoldás nem volt, Isten nem rajtunk, hanem helyettünk a saját fián hajtotta végre az ítéletet. Az Újszövetség ezért tud bő-

vebben, örömtelibben szólni a kegyelemről. De érezzük meg, milyen nagy ára van ennek a kegyelemnek. Az Isten fián végrehajtott ítélet az ára a ránk háruló kegyelemnek. Ebben az értelemben mondhatjuk, hogy az utolsó ítélet már megtörtént. Van, ami még előttünk van, de hangsúlyozásképpen így is lehet fogalmazni: az utolsó ítélet már „mögöttünk” van. Az emberiség történetében az az esemény a döntő, amikor Isten Jézuson, a Fiún hajtotta végre az ítéletet, és ezzel számunkra bűnbocsánatot szerzett.

A Jn 5,24 jól illusztrálja központi gondolatomat: „Bizony, bizony mondom néktek, hogy aki az én beszédemet hallja és hisz annak, aki engem elbocsátott, örök élete van; és nem megy a kárhozatra, hanem átalment a halálból az életre.” A mi részünk már csak az lehet, hogy nem megy ítéletre, hanem már átment – múlt időben! – a halálból az életre. Miért? Mert az ítélet, ilyen értelemben a legdöntőbb és legfontosabb, már végbement, Jézus vállalta magára.

Az evangéliumban van egy érdekes helyzet, amikor Pilátus még egy utolsó kísérletként – amellyel elképzelései szerint talán még szabadon lehetne bocsátani Jézust, akit ő ártatlannak lát – följánlja, hogy a szokásnak megfelelően az ünnep alkalmával szabadon bocsát egy foglyot. De oda állít Jézus mellé egy másik foglyot is, Barabbást, aki közismert gonosztevő, jogos ítéletére váró bűnös volt. Sőt, bizonyos feljegyzések szerint a Római Birodalom elleni lázadás miatt

vetették fogságba (vö. Mk 15,7]. Jézus ellen is az volt a fő vád, hogy megkísérli királlyá tenni magát, és így veszélyezteti Pilátus helytartói székét és a császár római trónját. Politikai színben tüntették fel a Jézus elleni vádat: mintha ő a birodalom felforgatója lett volna (vö. Jn 18,33). Ezt vizsgálta ki Pilátus, és úgy látta, Jézus nem veszélyes a Római Birodalomra. Ellenben a másik fogolyról mindenki tudta, hogy tényleg megpróbálta felforgatni a birodalmat, s még őt is ennek érdekében. Íme az érthetetlen paradoxon: akiről mindenki tudja, hogy ártatlan, követelik, feszítsék meg, és akiről mindenki tudja, hogy bűnös, azt kérik, hogy engedjék szabadon. Nem lehet nem gondolnunk arra, hogy Barabbás szabadon bocsátásához nekünk is van némi közünk: a mindenkori Barabbás azért mehet el szabadon, mert Jézust keresztre feszítik. Az ártatlan életét veszi a bűnösökért.

Az ítélet ennyire súlyos. Halált kíván. Számunkra az érem másik oldala, a felmentés, ebből a halálból ered.

Mindennek van a mi életünkre vonatkozó üzenete, valamilyen etikai biztatása is. Ismerjük Jézus szavait, hogy: „Ne ítéljetek, hogy ne ítéltessetek.” (Mt 7,1) Egyszerű, mindenki által belátható intés ez, hiszen mi mindnyájan jogos ítéletre várunk, mi tehát egy táborban vagyunk, ezen a táboron belül senkinek sincs jogalapja arra, hogy a másikat elítélje. Az ítélezést arra kell bízunk, aki egyedül igaz ítélő bíró. Van egy má-

sik, szintén a Szentírásban megszólaló, egyszerűen belátható érv, hogy ha viszont elítéled a másikat, vigyázz, mert ugyanabban te is vétkes vagy, és akkor magadat is elítéled (lásd Róm 2,1 sk.). Azaz ne ítéljünk, hogy ne ítéljessünk. Mi egymással szemben nem olyan székből ülünk, hogy egyik a másikat elítélhetné (vö. Mt 18,21–35). Egyedül az igaz bírónak bízhat ez.

Lehet, hogy éppen azzal fogok valakit megnyerni az evangéliumnak, hogy nem ítélem el, holott megbántott, és tudja, hogy megszólhatnám érte. De mivel én magam is kegyelemből élek, lehet ő is megérti, hogy számára is van kegyelem és bűnbocsánat. A Biblia szavaival élve „eleven szívet”, paraszat gyűjthetek az ő fejére, azaz állandóan égetni fogja a kérdés: „Miért engedett el engem ez az ember, amikor tényleg megbántottam?” S lehet megtalálja a választ: ha ő is megismerte a kegyelmet, talán én is elfogadhatom. A Jelenések könyve 2–3. részében, azokban a levelekben, amelyeket a feltámadott és az Atya dicsőségébe visszatérő Jézus Krisztus íratott János apostollal, hogy általa a gyülekezeteknek üzenjen, többször találkozunk azzal a mondattal, hogy „Térj meg, mert ha nem, eljövök hamar...” (pl. Jel 2,5; 2,16; 3,3). Azaz az életünkre nézve az ítélet mondatai mindig felszólító módban vannak. Még megváltozhatsz, változz meg tehát! Az ítélet nem a vég kinyilatkoztatása, mint amelyet előre látunk, és lefestünk a hallgatók szeme előtt, hanem egy felhívás, egy lehetőség

felajánlása: most még lehet Jézushoz jönni, kegyelmet kérni, és akkor el fog maradni a ránk jogosan váró ítélet. Kegyelem vár ránk majd ott, az időrendben is utolsó, a világvégén mindnyájunkra váró ítéletkor.

Az ítélet s hasonlóképpen a világvégén elkövetkező utolsó ítélet is a jelenbe üzen. Nem önmagáért van előttünk a ki tudja mikori jövőben, hanem a jelenbe üzeni: „Térj meg, mert ha nem, eljövök hamar.” Az ítélet ismeretében a felajánlott kegyelemhez menekülünk. Ki utasítaná el magától ezt a lehetőséget?!